

Ze was jarenlang een belangrijke schakel in feministisch Nederland. Vlak voor haar dood – ze heeft hersenkanker – maakt Saskia Poldervaart de balans op. ‘Als je staat voor gelijkheid, moet je dat in praktijk brengen.’

Door **Jaap Stam** Fotografie **Erwin Olaf**

‘Je bent nooit te oud om te demonstureren’

De Nederlandse feministische beweging wordt vaak teruggevoerd naar de jaren zeventig en tachtig. Maar Saskia Poldervaart was er al in de jaren vijftig en zestig. Ze was een van de vrouwen die de Nederlandse feministische beweging vormgaf en die de Nederlandse feministische beweging naar voren bracht.

Saskia Poldervaart (63) heeft een leven lang actie gevoerd. Vanaf eind jaren zestig tot begin jaren tachtig stond ze zo'n beetje dagelijks op de barricaden. Voor de democratisering van het wetenschappelijk onderwijs, tegen de Vietnamoorlog of om bevrijdingsbewegingen in de derde wereld te steunen. En, bovenal, voor de rechten van vrouwen.

Ze ging de straat op, sloot zich aan bij actiecomités, zamelde dekens in voor het verzet in Angola, roerde zich in de vakbond, bezette gebouwen, richtte scholingsgroepen op en sprak menigten toe. Ze ging de deur niet uit zonder pamflet en handtekeningenlijst. De ene keer tegen de bombardementen op Hanoi, dan weer voor Baas in eigen buik. Als eerste nam ze haar kind mee naar het werk; de crèche had geen plaats. Op de Nijmeegse universiteit schrokken ze zich rot.

Vanaf 1980 manifesteerde ze zich meer op wetenschappelijk gebied. Het werd een zoektocht naar alternatieven voor het traditionele gezin. Het proefschrift *Tegen conventioneel fatsoen en zekerheid – Het uitdagende feminisme van de utopisch socialisten*, meer dan honderd wetenschappelijke artikelen en een paar boeken waren het resultaat.

Haar actiebereidheid bleef groot. Waar veel wapenbroeders en -zusters afhaakten of op zijn minst inbonden, bleef Poldervaart haar idealeen trouw. Opgewekt, niet verbeteren of gelijkheerberig, maar wel standvastig.

Aan de vooravond van haar dood – Poldervaart heeft hersenkanker – blikk ze terug.

Haardotje

'Ik was op een verjaardagsfeestje in de Jordaan, januari 1970, waar een pamflet van Dolle Mina rondging. Daarin stond: 'Waar is oprechter trouw dan tussen man en vrouw' – je weet wel, van Vondel – en daar voegde Dolle Mina aan toe: 'Maar wie haalt het haardotje uit de gootsteen? Vrouwen zijn de witte negers van de wereld.' Een paar mannen werden verschrikkelijk boos. Hoe halen ze het in hun hoofd, die wijven? Progressieve, aardige mannen hadden het ineens over wijven. Ik begreep niets van die woede, het leek wel haat. Ik was meteen nieuwsgierig en dacht: morgen ga ik langs bij Dolle Mina. Als het zoveel agressie opwekt, is er kennelijk iets aan de hand met die

mannen. Zo ben ik in het feminisme gerold.

Feminisme is voor mij dat je je verzet tegen alle vormen van hiërarchische verhoudingen. Ik heb moeite met het feminisme van Heleen Mees, die alleen ook heeft voor de man-vrouwverhouding. Zij vindt dat allochtone vrouwen bij witte vrouwen thuis de boel kunnen schoonmaken, want witte vrouwen moeten hogerop; ze zijn te belangrijk om dat 'laagwaardige werk' te doen. Allochtone vrouwen zijn kennelijk pas later aan de beurt.

Truttenblad

Dolle Mina was leuk, geestig en ondeugend. Bij *Margriet* drongen we met emmers en poetslappen binnen en zijn we ramen lappend door het gebouw getrokken. 'Poetsen, poetsen, poetsen, poetsen, want dat vindt *Margriet* de belangrijkste taak van de vrouw', riepen we. Wij vonden *Margriet* een vreselijk truttenblad, met zijn receptjes en huishoudelijke tips.

Aan veel demonstraties voor de legalisering van abortus heb ik meegedaan. Ik had zelf een traumatische abortus achter de rug. Ik was 19, net in Amsterdam, net een studie begonnen, daar kon ik geen kind bij hebben. Mijn vriendje zei: sorry, mijn probleem is het niet, en nam de benen. Ik ben wel vijf, zes artsen afgegaan. Allemaal zeiden ze: ik kan u niet helpen, dat is dan 35 gulden voor het consult.

Ik schaamde me rot. Net op eigen benen, ik zou het allemaal zelf gaan doen, ik die alles aankon. Ik

‘Het beeld van kortgeknipte kenaus in roze tuinbroeken, daar klopt niks van; ik droeg een minirok’

voelde me zo ellendig, dat ik dood wilde. Ik at niet meer en bleef in bed liggen. Een tante heeft me naar een arts gebracht, die me verder heeft geholpen. Uiteindelijk is het gelukt op psychische gronden, en tamelijk legaal. Het was een hel. Ik dacht: dit mag niemand ooit nog overkomen.

Met Dolle Mina heb ik meegeerkt aan een brochure over vrouwenbesnijdenis. Heel bescheiden. Wij hadden geen idee dat het veel later zo'n *topic* zou worden. We beschreven het gruwelijke gebruik en zeiden: we moeten ons niet op de borst roffelen dat wij zo progressief zijn, want de clitoris wordt in de seksuele voorlichting doodgezwegen. Meisjes wisten niet eens dat ze een clitoris hadden.

Het lefgozerige van Dolle Mina vond ik geweldig. Hadden we een zaal besproken bij de universiteit, bleek die te klein, gingen we in een grotere zaal zitten. Dat deden we gewoon. Niemand hield ons tegen. Ik weet niet of we ervoor betaald hebben. Niet bang zijn, dat idee is een beetje weg.

Ik heb verschrikkelijk veel gelachen. Het beeld van kortgeknipte kenaus in roze tuinbroeken, daar klopt niks van. Het was de tijd van de minirok, die droeg ik. Ik ging graag extreem gekleed. Als puber droeg ik al wijde petticoats die stijf van het stijfjel stonden. Opvallende pakken en gekke hoedjes, glim en tiggerprint – ik ben er dol op. Ik provoceer graag. Als je op de universiteit met die eindeloze, saaië gangen geen affiches op de deur mag hangen vanwege brandgevaar, trek ik mijn zilveren astronautenpak aan.

De bh had ik afgezworen. Het bh-loze tijdperk werd uitgeroepen om vrouwen uit het keurslijf te bevrijden. Ik vond het heel prettig zonder. Ik had 'm ook niet zo heel hard nodig, zo zwaar ben ik niet. Sinds ik ziek ben, draag ik er weer een. Chemokuren zijn een enorme aanslag op je lijf.

Een vrouw van het Namibisch Bevrijdingsleger, die ik bij een lezing tegenkwam, zei: 'Ik heb begrepen dat jullie feministen allemaal je bh weggoeien. Wij moeten vaak rennen om te ontsnappen aan het Zuid-Afrikaanse leger, dan springen onze borsten op en neer, en dat doet pijn. Kun je die bh's niet opsturen?' Dat heb ik een paar jaar gedaan. Bij elke bijeenkomst zette ik een doos bij de deur met daarop: bh's voor Namibië. Die zat vaak stampvol.

1945 geboren in Schagen
1969 bezetting Andragogisch Instituut, Universiteit van Amsterdam
1970- 1977 Dolle Mina
1974 afgestudeerd in de andragologie, Uva
1974- 1976 tot aan Hoge Raad (tevergeefs) gestreden voor recht op werkloosheidsuitkering voor samenwonenden
1975- 1978 wetenschappelijk medewerker emancipatie en socialisme (voorloper vrouwenstudies) Derde Wereld Centrum, Nijmegen
1975- 1980 Femsoc-beweging (Feministische Socialistische Vrouwen)
1975- 1980 Abva-vrouwen (vakbond)
1978- heden docent vrouwenstudies/politicologie, UVA
1993 gepromoveerd in de sociale wetenschappen op utopisme/feminisme
2009 de voormalige Werkgroep Andere Tijden (een linkse club historici en sociale wetenschappers) stelt een prijs in voor feministisch engagement en geschiedenis. De tweeejaarlijkse prijs gaat naar Poldervaart en heet voortaan Saskia Poldervaart Prijs

Saskia Poldervaart heeft een zoon, een dochter en een pleegdochter.

De jaren zestig en zeventig waren mijn mooiste jaren. Het leven straalde me tegemoet. Het bruieste, het gonsde, alles zou anders worden. Studentenbeweging, Dolle Mina, al die actiegroepen, *it was in the air*, we stonden aan het begin van een betere maatschappij! Ik woonde illegaal op Kattenburg – dat dat zomaar kon, een huis illegaal bewonen; het heette toen nog geen kraken.

Provoboot

Provo vond ik spannend, maar de manier waarop ze met meisjes omgingen, verafschuwde ik. Als je als meisje bij provo wilde, was het wel handig als je een paar nachten op de provoboot had geslapen. Daar had je weinig keus met wie je naar mag hangen vanwege brandgevaar, trek ik mijn zilveren astronautenpak aan.

De bh had ik afgezworen. Het bh-loze tijdperk werd uitgeroepen om vrouwen uit het keurslijf te bevrijden. Ik vond het heel prettig zonder. Ik had 'm ook niet zo heel hard nodig, zo zwaar ben ik niet. Sinds ik ziek ben, draag ik er weer een. Chemokuren zijn een enorme aanslag op je lijf.

Een vrouw van het Namibisch Bevrijdingsleger, die ik bij een lezing tegenkwam, zei: 'Ik heb begrepen dat jullie feministen allemaal je bh weggoeien. Wij moeten vaak rennen om te ontsnappen aan het Zuid-Afrikaanse leger, dan springen onze borsten op en neer, en dat doet pijn. Kun je die bh's niet opsturen?' Dat heb ik een paar jaar gedaan. Bij elke bijeenkomst zette ik een doos bij de deur met daarop: bh's voor Namibië. Die zat vaak stampvol.

Veel van mijn medestrijders staken over naar de Communistische Partij, de CPN. Ik niet. Mijn ouders waren communist. Bij ons thuis hing Stalin in de huiskamer aan de muur. Toen Chroesjtsjov hem in de ban had gedaan, verdween hij

naar de gang. Ik ging met mijn moeder naar bijeenkomsten van de Nederlandse vrouwenbeweging van de CPN. Daar was je klapperv. Wilde je discussie, dan moest je niet bij de CPN zijn.

Bovendien: Marx was een naar burgermannetje. Hij heeft vreselijke dingen gezegd over vrouwen. Fabrieksarbeidsters verloren hun vrouwelijkheid, die waren onbeschaafd, daar kankerde hij verschrikkelijk op.

Ik heb een behoorlijke tik gehad van de inval van de Sovjet-Unie in Hongarije in 1956. Ik woonde in Schagen; wij waren zo'n beetje de enige communisten. Het zei mij niks, ik was 11. De dag dat de Hongaarse opstand werd neergeslagen, keerde het hele schoolplein zich tegen me. Ik werd geschopt, bespuugd en geslagen, en de onderwijzers staken geen poot uit. Ik begreep er niets van. Huilend kwam ik thuis. Ja kind, zei mijn moeder, wij zijn communist.

Het woord revolutie schrikt mij af. Dat associeer ik met geweld, de Grote Kladderatsch. Dat speelde voortdurend bij de CPN: op een gegeven moment grijpen wij de macht. Ik geloof niet in één Grote

Aan de discussies over de vraag tot welke leeftijd jongetjes met hun moeder mee mochten naar het vrouwencafé, heb ik niet meegedaan. Vond ik allemaal onzin. Dat was het radicaal-feminisme. Ik ben nooit anti-man geweest.

Veel van mijn medestrijders staken over naar de Communistische Partij, de CPN. Ik niet. Mijn ouders waren communist. Bij ons thuis hing Stalin in de huiskamer aan de muur. Toen Chroesjtsjov hem in de ban had gedaan, verdween hij

Speciaal voor zomerkatern Intermezzo maakt fotograaf **Erwin Olaf** (1959) een reeks portretten voor de cover en het wekelijkse interview. Olaf: 'Ik heb mij voor deze serie laten inspireren door de Hollandse schilderkunst uit de Gouden Eeuw. Sobere maar statige portretten.'

Saskia Poldervaart

Foto Erwin Olaf / Beeldbewerking Magic Group / Visagie Yvonne Nusdorfer